

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Tractatus sacerdotalis de sacrametis deq diuinis officiis: et eoru administratioibus

Nicolaus <de Plove>

Argentine, 1508

[Text]

[urn:nbn:de:bsz:31-306282](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-306282)

firmatē allegare ne debitū red-
dat. nisi periculū viro timeatur.
Dicit autē Tho. q. accedens ad
pregnatā nō sp peccat mortalr:
nisi timeat abortus. Dicit etiam
ipse q. si tunc vir p.eter s. fuerudi-
nem et modū a natura institutū
quantū ad sūtū exigit debitum a
iuge. puta a parte posteriori vī
ad latus: nō sp est pctm mortale
sed qnq. potest esse sine pctō. di-
mittere autē ppriū vas semp est
peccatū mortale et sodomiticum
quia hoc est contra naturā con-
iugij. Nec sanctus thomas

De expositione misse.

De facite

h in meā cōmemoratio-
nem Lu. xij. de ple.
di. ij. iterat. Quia fm bīm Tho.
in terciā pre summe sue. q. lxxij.
ar. iij. mysteriū nostre salutis to-
tum cōprehēdit in sacro eucha-
ristie. ideo tale sacm p. ceteris agi-
tur cū maiori solēnitare. Que q.
dem solēnitatis in misse officio cō-
sistit. ubi recolit singularis me-
moriam dñice passionis. iuxta qd
ipe itur? ad passionē fieri pcepit
dicens. Hoc facite in meā cōme-
morationē. glo. id est i memoriam
mortis mee. Et q. single partes
misse in enarrabile dulcedinē re-
dundāt diuinorū mysteriorū. de-
signāt em gesta facta et opa xpi.
q. opatus est salutē in medio ter-
re, et precipue circa mysteriū sue
passionis resurrectionis et ascen-

sionis. ideo de singul' particulis
hui' sacri officij breuiter intenda-
mus. Circa qd sciendū q. missa
dicitur pmo a mittēdo. q. angeli ibi
mittunt. vt dicit Grego. d. ple. di.
ij. q. si sanguis. Secōdo rōne filij
qui ibi mittit a deo patre. Ter-
cio rōne nri q. mittim? vota nra
ad deū p sacerdotē. vt nobis dōs
mittat bndictionē et grāz. Quar-
to rōne. s. cathecuminoz. q. vt dicit
Dugo antiquitus ad mittebant
vsq. ad offerroziū. et ab offerro-
rio foras mittebant. Cathecumi-
ni autē erāt nouiter credētes non
dum baptizati. Habet autē mtra
nomia illud officiū misse seu sa-
cramenti. Dicit em missa p. prer-
rōnes p. dictas. Itē dicit eucha-
ristia. ab eu qd est bonū. et charis-
grā. q. si bona grā. Dicit hostia
ab hostibz vincendis. q. p. eā nri
hostes vincunt. Immolatio dicitur
fm Jsi. vi. ethimo. ab i et moles.
q. in mole. i. in cumlo altaris sacri-
ficat. Cōmunio dicitur. q. esca est oī-
um fidelū. Juxta illud Omnes
de vno pane et de vno calice pri-
cipam?. Dicit viatic?. q. dat in
hac via pntis vite ad sustentatio-
nem. Dicit sacrificiū q. si sacm fa-
ciēs. q. mystica p. ce. et secra. in ps
Immola dō sacrificiū laudis et
Dicitur etiā actio fm Leonē pa-
pam. q. hic quasi in quodā iudi-
cio agim?. Nam locus est ecclesia
iudex de. actor diabolus. re. po-
pulus. p. scētia testis. sacerdos de-
fensor. Sic dicit Aug. de se in

*Vnde dicitur
Eucharistia*

2

Expositio prime

orone quadā. Sūme sacerdos q̄ meister te z meū ppl'm esse voluisti zc. Secdo videndū est q̄s instituit missam. Rūdeo q̄ Petrus Jacobo z Basili^o Cesariensis eps. De petro dicit cronica q̄ p̄mus antiochie primā missam celebravit sub tribz orōnibz. vt dicit Hugo de sancto victore libro. ij. de sacramētis. c. viij. De Jacobo z Basilio habet d. p̄se. dist. ij. Jacobo. Dicit autē Archi. in dicto. c. Jacobo. q̄ Jacobo instituit dicere secretā. Basilio autē alia addidit. Pro q̄ sciendū q̄ missa quondā nō cū tāto apparatu n̄ cū tāta solēnitate dicebatur. Primo em̄ ab apl'is dicebatur se que dñs dixit. Hoc est em̄ corpus meū. sed postea apli addiderūt dñicam orationem. Et adhuc etā apl'oz p̄suetudo presertim singul' annis serō die veneris. excepto q̄ illo die nō p̄secrat. Postea apostoli vlt' eoz successores instituerūt q̄ epistola z euangeliū legeret an̄ sacrificiū. P̄mo autē legebat ep̄la. Secdo euangeliū. Tertio dñica orō. Quarto dicebant p̄ba dñi. z tūc offerunt un̄ ichoabak a lectore. qui mos sabbato serō p̄theucostes adhuc seruatur. Postea p̄o ser̄i p̄es z apli illas solēnitates q̄ nūc sunt in missa addiderūt. vt Alexander Belasius. Grego. Leo. Celestinus. Damasus zc. Canonē autē dicit Greg. fuisse cōpositū a q̄dam

scolastico. Apli tñ ibi m̄tra addiderūt. si cur infra patebit i suis locis de qlibet istoz speālir. Tertio videndū est de p̄paratiōe sacerdotis. Et q̄ sacerdos est q̄ pugil q̄ dimittere h̄z cū diabolo p̄ delicta ppli in missa. iō armat se p̄mo orōnibz. secdo vestibz sacris. tertio cerimōijs debet. P̄mo igit dicit p̄s. Quā dilecta. Bñ dixisti. Inclina. Credidi. z Dep fundis. Et h̄ q̄ntū ad illos q̄ dicunt officiū romanū. q̄d Lin^o instituit. Dicunt autē isti q̄nqz psalmi s̄z Inno. p̄pter trāsgressiōnē q̄nqz sensuū. Et etiā q̄ in qlibet eoz fit cōmemoratio de his que spectāt ad illud sac̄z z ad remissionē peccōz. In p̄mo dicit de altaribz. altaria t. do. p̄cu. In secdo dicit misericordia dei. ibi. Oñde nob̄ dñe zc. In tertio dicit orōne. ibi. veniē z adorabūt corā te. In q̄rto dicit oblatiōe. ibi. calicē sa. ac. zc. In q̄nto de finali redēptiōe. ibi. Quā ap̄ dñm misericordia zc. Secdo sacerdos ornat se peccōdo pilos z purgādo euulsos. p̄ q̄d designatur cogitationū malaz mundatio Tertio lauat manus iuxta illud Isa. Lauamini z mundi estote. Quarto induit sac̄z vestibz Circa q̄d sciendū q̄ alii induit ep̄us q̄ simplex sacerdos. Nam eps s̄m Jobem beletib. p̄mo induit sandales vlt' forulares. q̄d designat ocreas pugilloz. Ipe em̄ tūc dicit pugnare cū diabolo. vñ accipit sp̄ualia arma. Alba p̄ lorica ep̄i

*missa quondā
tantis apparatu
nō cū tanta
solēnitate
dicebatur*

fur. angulū p arcu. subcūgulum p pharetra. ⁊ dicitur subcūgulum quo stola ligat. Stola circūdat collū q̄si haista ⁊ hostē vibret. Manipulo p dāmar. Lasula q̄si clipeo p̄regit. Libro p gladio v̄rit. Mitra q̄si galea caput p̄regit. Sed simplex sacerdos p̄mo h̄z calceos. sine quibz null⁹ d̄z celebrare etiā q̄ h̄z ex voto p̄fessionis incedere discalciat⁹ s̄m Berni. de paratinis Et hoc fecit humanitāre x̄pi. quā Johānes baptista calcēū appellauit. vñ in signū de sp̄sānois x̄pi ⁊ eccl̄ie incedim⁹ calciam. Et demū sacerdos ponit humerale. q̄d designat velamē x̄pi q̄d habuit cū sibi dicebat velato capite. p̄phētia nobis ipe Alba signat vestimentū q̄ herodes illuſit x̄pm. Luc. xxiij. Lingulum f̄cat flagellū q̄ celus est arca colūnaz. Joh. xij. Manipul⁹ funē q̄ ligat⁹ fuit Joh. xvij. Cōphenderit ⁊ ligauerūt eū. Stola f̄cat ligamē q̄ ligat⁹ fuit ad colūmā. Lasula f̄cat purpureū vestimentū. Ita sp̄ualiter f̄cant p̄tutes in sacerdote. Na humerale f̄cat fidē quā apostolus appellat galeā. Eph. vi Alba spem q̄ totū p̄regit. Rom. viij. Spe salui sumus. Lingulus iusticiāz. Isa. xi. Erit iusticia angulū lumborū ei⁹. Manipulus f̄cat fortitudinem cōtra sp̄edimentū diaboli. Stola ab vtroqz humero f̄cat p̄udentiā ⁊ ep̄antiam. Lasula q̄ totū operit f̄cat charitatē.

Habet ergo sacerdos simplex sex indumēta. quia habet sex officia. s. baptizare. p̄dicare. cathecizare. ligare. absoluerē ⁊ p̄secrare. Eps vero habet nouem scz calceos. sandalia. succinctorium. mitram. dalmaticam. tunicam. circos. anulum ⁊ baculū. quia episcopus habet plura officia q̄ sacerdos. scz virgines consecrare. ecclesias dedicare. clericos ordinare. synodiū celebrare. ch̄risma cōficere. vestes. vasa ⁊ alia sacra ecclesie ornamenta cōsecrare ⁊ p̄firmare. Consecrationē autē vestimentorū predictorū Stephanus instituit anno dñi. cclvij. Deinde sacerdos accedēs altare dicit. Aufer a nob dñe cunctas iniquitates n̄ras ⁊c. signādo se i facie. p̄ quod petit oīa sp̄edimēta a se auferi seu remoueri Tandē osculat reliq̄as in medio altaris dicens. Oro te dñe p̄ merita omnium sanctorū tuorū ⁊ eorū quorū hic ossa recōdita sunt. vt eorū intercessione nobis digneris indulgere vniuersa delicta nostra. per q̄d petit sc̄torū suffragiū. q̄si ex te sit indignus. Deinde osculat l̄brū dicens. Dignus sim dñe accipere libz ⁊ ap̄re signac̄la eius: qm̄ oculus es p̄ nobis ⁊ redēmit nos deo i sanguie tuo. Osculum illud q̄d facit in medio altaris significat iudaiem populū. Euangeliū s̄o gentilem q̄ p̄ euāgeliiū credidit. Un̄ qz ips v̄ritas populo veniēs in mundum de

